

Շերշե լյա... նախագահ

Այսօր ՄԱԿ-ի կազմում ընդգրկված 192 պետություններից 19-ը ղեկավարում են կանայք: Նրանց թվում են երկու թագուհի՝ Մեծ Բրիտանիայի ու Դանիայի, յոթ կին նախագահ (Չիլի, Ֆինլանդիա, Իռլանդիա, Լատվիա, Լիբերիա, Ֆիլիպիններ, Շվեյցարիա) և վեց կին վարչապետ (Գերմանիա, Յամայկա, Նոր Զելանդիա, Սոգանդիա, Զարավային Կորեա և Անտիլյան կղզիներ):

«Խորհրդարաններում հավասարության կհասնենք 2077-ից ոչ շուտ», -

համարում է Անդրեա Ջոնսոնը՝ ՄԱԿ-ի Միջխորհրդարանական միության գլխավոր քարտուղարը: Կազմակերպության տվյալներով՝ կանայք զբաղեցնում են միապալատ խորհրդարաններում կամ ազգային խորհրդարանների ստորին պալատներում տեղերի 17,2% և վերին պալատներում տեղերի 15,9% (2006 թ. նոյեմբերի 30-ի դրությամբ):

Ռեկորդակիրներ են համարվում Ռուանդան (48,8%), Շվեդիան (45,3%), Նորվեգիան (37,3%), Ֆինլանդիան (37,5%) և Դանիան (26,9%): Զարավային և Զյուսիսային Ամերիկաներում այս ցուցանիշը հավասար է 21,7%, Եվրոպայի երկրներում (առանց Սկանդինավիայի)՝ 17,4%, Աֆրիկայում՝ Սահարայից հարավ՝ 16,6%, Ասիայում՝ 16,4%, արաբական պետություններում՝ 9,3%:

11 պետությունների խորհրդարաններում կին ընդհանրապես չկա: Դրանք են Բահրեյնը, Դոգաստանը, Միկրոնեզիան, Նաուրուն, Նեպալը, Պալաուն, Սենտ Կիթսը և Նևիսը, Սաուդյան Արաբիան, Սոդանյան Կոնգոյի Դեմոկրատիկ Հանրապետությունը և Արաբական Միացյալ Էմիրությունները: Արբեջանի օրենսդիր մարմնում կանայք 11,3% են, Ռուսաստանում և Վրաստանում՝ 9,4%, Հայաստանի Ազգային ժողովում՝ 5,3% (2007-ի ընտրություններից հետո՝ 9,2%): Այսօր աշխարհի 262 խորհրդարաններից ավելի քան 35-ում կանայք խոսնակ են, այդ թվում՝ Վրաստանում, Գամբիայում, Իսրայելում, Շվեյցարիայում, Թուրքմենստանում, ԱՄՆ-ում:

Որտեղ են կանայք լավ ապրում...

Համաշխարհային տնտեսական ֆորումը/World Economic Forum կազմել է աշխարհի 58 երկրների տնտեսության վարկանիշն ըստ այնմ, թե ինչպես են առանձին պետություններ օգտագործում կանանց հնարավորությունները: Կարևորագույնը կազմվել է հինգ չափանիշների հիման վրա՝ «տնտեսական մասնակցություն», «տնտեսական հնարավորություններ», «քաղաքական իշխանություն», «կրթություն» և «առողջություն ու երջանկություն»: Արդյունքների համաձայն՝ կանանց համար լավագույն պայմաններ են ստեղծված Շվեդիայում, Նորվեգիայում և Իսլանդիայում: Հետխորհրդային պետությունների շարքում լավագույն արդյունքների են հասել Լատվիան (11-րդ տեղ) և Լիտվան (12-րդ տեղ): Եստոնիան 15-րդ տեղում է, Ռուսաստանը՝ 31-րդ (նախկին ԽՍՀՄ մյուս հանրապետությունները վարկանիշին չեն մասնակցել): Ցուցակը եզրափակվում են Եգիպտոսը, Թուրքիան և Պակիստանը:

Միևնույն քաղաքականությունը

Թերթի անվճար հավելված

Մարթա Ռեկենա.

«Հրաժարվել բնակչության կեսի ներուժից անհեթեթություն է»

Էջ 3

Չոկտեմբեր, 2007թ.

Քաղաքականությունն անդինադրելի հմայք ունի

Գուցե դրա համար է նա այդպես ձգում տղամարդկանց

Մեր հավելվածը խնդրի չի դնում գտնելու ամենաչափերկված հարցերից մեկի պատասխանը՝ երբևիցե կանայք կղեկավարեն՝ այս աշխարհը: Նույն հաջողությամբ կարելի է միանալ գիտնականների վեճին՝ եղել է մայրիշխանությունը, թե՛ ոչ: Սակայն այսօր աշխարհում տեղի են ունենում փոփոխություններ, որոնք չնկատելը պարզապես անկարելի է: Կին նախագահների և վարչապետների «ակումբը» երբեք բազմամարդ չի եղել, սակայն 21-րդ դարասկզբին կանայք համոզես են բերում զարմանալի նպատակալացություն՝ համալրելու նրանց շարքերը. Անգելա Մերկել, Սեզոլեն Ռուայալ, Հիլարի Քլինթոն, Տարյա Հալոնեն, Միշել Բաչչելետ... Ցուցակը բաց է, իսկ դրա հետ՝ կա նաև հույսը, որ կանանց մուտքը մեծ քաղաքականություն աշխարհը կդարձնի ավելի ներդաշնակ, բարի ու արդար...

քեր կզան վաղը: Նա առաջարկեց բոլոր կարծրատիպերը ջնջող բարձր նշանով՝ «ուժեղ քաղաքական գործիչ, լավ մայր, բայց նաև այնպիսի կին, որի հետ յուրաքանչյուր տղամարդ կցանկանար ամուսնանալ»:

Դեռևս նախագահական ընտրարշավի ընթացքում արևմտյան մամուլը շտապեց կանխատեսել «Մեծ ությակի» հերթական հանդիպումը, որի կազմում հնարավոր է հայտնվեն առնվազն երեք կին՝ Անգելա Մերկելը, Սեզոլեն Ռուայալը և Հիլարի Քլինթոնը: «Գերմանիան արդեն կին է կառավարում, Ամերիկայում և Ֆրանսիայում կանայք փորձում են տղամարդկանցից խլել նախագահի աթոռը», - վատ թաքցրած անհանգստությամբ գրեց բրիտանական «Թայմսը»: Թեպետ թագավորական իշխանության խորհրդանշանը կնոջը կամավոր համձնած բրիտանացիները կարող էին և ձեռնպահ մնալ չարախոսելուց:

Վերջերս Ամերիկայում սոցիոլոգ Սթեֆ Ռասմուսսենը հարցում էր անցկացրել՝ պարզելու՝ պատրաստ են արդյոք ընդտորոգները քվեարկել կին նախագահի օգտին: 78%-ն ասաց, որ պատրաստ է: Սակայն պատկերը փոխվեց, երբ նա հարցրեց համարում են արդյոք, որ իրենց ընտանիքները և շրջապատը մույն կերպ կվարվեն: Միայն 51%-ն «այո» պատասխանեց: «Կարծում են, որ ճշմարտությունը մեջտեղում է», - ասում է Ռասմուսսենը՝ կարևորելով այն հանգամանքը, որ ամերիկացիների առնվազն կեսը վստահ է

իրենց երկիրը կարող է կին կառավարել:

Իջնելով մեծ քաղաքականության բարձունքներից փաստենք, որ Հայաստանում հասարակական կարծիքի մի քանի հարցումների տվյալներով կին նախագահի օգտին պատրաստ է քվեարկել մասնակիցների 23%-ից ոչ ավելին, մյուսները համարում են նման առաջադրումը անհնար: Վերջիններս, հիմնավորելով իրենց կարծիքը, մատնանշում են երկու պատճառ. նախ հասարակությունը պատրաստ չէ և երկրորդ՝ պատրաստ չեն և բավարարվում, Ամերիկայում և Ֆրանսիայում կանայք փորձում են տղամարդկանցից խլել նախագահի աթոռը, - վատ թաքցրած անհանգստությամբ գրեց բրիտանական «Թայմսը»: Թեպետ թագավորական իշխանության խորհրդանշանը կնոջը կամավոր համձնած բրիտանացիները կարող էին և ձեռնպահ մնալ չարախոսելուց:

Քաղաքականությունը հազվադեպ է զուգորդվում կնոջ կերպարի հետ: Իսկ քաղաքական օլիմպոս բարձրագույն «երկաթե լեռները» ընդամենը հազվադեպ քաղաքականություն են: Կնոջ ծանապարհը դեպի քաղաքականություն երբեք հարթ չի եղել: Համառոտ իրենց կյանքն ավարտում էին գիլիոտինի վրա: Հենց նման բախտ վիճակվեց «Կնոջ և քաղաքացու իրավունքների հռչակագրի» հեղինակ Օլիմպիա դը Գուստին, որ համարձակվել էր ըմբոստանալ ուժեղ սեռի բռնապետության և կանանց իրավունքների անտեսման դեմ: 1793-ին նրան մահապատժի ենթարկեցին որպես ռոյալիստուհու, հեղափոխության թշնամու և որպես կնոջ, որ «մոռացել է իր սեռի արժանիքների մասին»: Տխուր էլքը բավական երկար ժամանակ ծառայեց որպես նախագուշակուհու, մույն այդ ֆրանսուհիները տղամարդկանց հետ հավասար ընտրական իրավունքներ ստացան միայն 1945 թվականին:

Անցավ դարձյալ վեց տասնամյակ, նախքան Ֆրանսիան պատ-

Քաղաքական խոհանոց

ՀՀ սահմանադրությամբ՝ տղամարդիկ ու կանայք հավասար են, բայց միայն սահմանադրությամբ: 30 «կողմ», 76 «դեմ» և 5 «ձեռնպահ»՝ ձայների այսպիսի հարաբերակցությամբ խորհրդարանը մերժեց կանանց և տղամարդկանց հավասար իրավունքների և հավասար հնարավորությունների մասին օրինագծի քննարկումը:

Ի դեպ

Տղամարդկանց ու կանանց իրավունքների ու հնարավորությունների հավասարության կամ գենդերային հավասարության մասին օրենքները սկսեցին տարբեր երկրներում ընդունվել անցյալ դարի մոտավորապես 80-ական թվականների վերջից: Դրանք գոյություն ունեն Շվեյցարիայում, Կանադայում, Իսլանդիայում, Շվեդիայում, Նորվեգիայում, Լե-

հաստանոմ, Դանիայում, Ֆինլանդիայում, Լատվիայում, Լիտվայում, Եստոնիայում, Ղազախստանում, Ղրղզստանում: Վրաստանում, Ադրբեջանում և Ռուսաստանում դրանք գտնվում են խորհրդարանական քննարկման փուլում: 2005 թ. ԱՊՀ մասնակից պետությունների միջխորհրդարանական վեհաժողովն ընդունեց «Կանանց և տղամարդկանց հավասար իրավունքների ու հավասար հնարավորությունների պետական երաշխիքներ մասին» մոդելային օրենքը:

«Կանանց շարք են սիրում ու հարգում ու միշտ կողմ են քվեարկում»

Պատգամավորները սիրում են կանանց, բայց չեն սիրում կանանց առնչվող օրենքները, ուստի և նման դեպքերում սեղմում են այն կոճակը, որը զրկում է այդ նախաձեռնությունը կյանքի ուղեգիր ստանալուց: Սեպտեմբերի 10-ին՝ աշնանային նստաշրջանի բացմանը, խորհրդարանը միահամուռ տապալեց «Կանանց և տղամարդկանց հավասար իրավունքների և հավասար հնարավորությունների ապահովման պետական երաշխիքների մասին» օրինագիծը: Տապալեց օրակարգ մերառելու փուլում: Այսինքն՝ քննարկման արժանի չհամարեց: Արդյունքում պատգամավորներն այդպես էլ չիմացան. խոսքը միայն կանանց մասին չէ, այլ երկու սեռերի հնարավորությունների հավասարակշռման: Ու կան ուղրտներ, որոնցում չէր խանգարի մտահոգվել տղամարդկանց իրավունքների ու հնարավորությունների ուսմահարման առնչությամբ: Այլ հարց է, որ կանանց համար գերադասելի գոյության խնդիրը սրությամբ է ծառայած:

Հակառակ սպասումների՝ խորհրդարանի կանանց ոչ այնքան բազմամարդ կոհորտան համերաշխություն հանդես չբերեց և բաժանվեց ինչպես բուն օրենքի, այնպես էլ նրա քննարկման նպատակահարմարության առնչությամբ: 12 կին պատգամավորներից միայն 7-ը «կողմ» քվեարկեց, այդ թվում նաև օրինագծի հեղինակ Յեդիսե Բիշարյանը («Օրինաց երկիր»), իսկ մյուսները ՀՀ-ից և «Ժառանգությունից» են: Սեծամասնություն կազմող Հանրապետական և «Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցությունների կին ներկայացուցիչները դեմ էին, ընդ որում Յեդիսե Նաղդալյանը (ՀՀԿ) գերադասեց չմասնակցել քվեարկությանը: «Նախ» օրինագիծն էր անգրագետ, և հետո՝ ձևակերպումը, իմ կարծիքով, լրիվ վիրավորական կանանց համար: Ոնց որ գրեն «կինը մարդու բարեկամն է»: Կամ ինչպես Օրուելի «ԱնասնաՖերմա»-ում «Բոլոր կենդանիները հավասար են, բայց որոշ կենդանիներ ավելի հավասար են»... իր դիրքորոշումը ներկայացրեց «ԲՀԿ» խմբակցության ներկայացուցիչ, լրագրող Նահրա Չոհրաբյանը, որը բոլորովին վերջերս լիովին համակարծիք էր Օրուելին: Աժ հունիսյան նստաշրջանի ընթացքում, մեր թերթին տված մեկնաբանությունում Չոհրաբյանը քաղաքականության մեջ կանանց պակաս ներկայացվածությունը լուրջ հիմնախնդիր էր համարել: «Տղամարդիկ դժվարությամբ են հանդուրժում իրենց կողքին կին քաղաքական գործչին նրան նայելով որպես օտարածին մարմնի և ոչ առանց ենթատեքստի մտածելով, թե ինչպես է նա այստեղ հայտնվել: Սա հարթահարելի է, հատկապես որ այդ ուղղությամբ որոշակի քայլեր նշմարվում են»,-

թյունը բազմիցս առաջարկներ էր արել, սակայն հեղինակն այդպես էլ դրանք հաշվի չի առել: «Իրոք, օրինագիծը ներկայացրել էմ սկզբնական տեսքով՝ համարելով, որ միանգամից հաշվի կառնեն և՛ հին, և՛ նոր առաջարկները: Հանձնաժողովում քննարկման ընթացքում, այդպես էլ ասացի, որ պատրաստ եմ հաշվի առնելու կառավարության բոլոր դիտողությունները»,- ասում է հեղինակ Յեդիսե Բիշարյանը՝ ներքուստ վստահ, որ իրականում օրինագիծը մերժվել է քաղաքական դրդապատճառներով: Իհարկե, նախընտրական շրջանում խորհրդարանում փոքրամասնության կողմից առաջարկվող օրինագծերի նկատմամբ ավելի նկատելի է դառնում: Սակայն այս պատճառաբանության հետ կարելի է համաձայնել միայն մասամբ. օրինագծի տապալման հիմքերն ավելի խորն են: Բացառված չէ, որ օրինագիծը նորից հայտնվի խորհրդարանում, քանի որ այն կառավարության կողմից երեք տարի առաջ ընդունված «Կանանց վիճակի բարելավման և հասարակության մեջ նրանց դերի բարձրացման 2004-2010 թթ. ազգային ծրագրի» առաջնայնություններից է: Բացի այդ, ՀՀ վավերացրած մի շարք միջազգային փաստաթղթերով պետությունը պարտավորվել է վերացնել արգելքները կանանց առաջխաղացման ճանապարհին: Եվ վերջապես, երկու ամիս առաջ միջազգային կազմակերպությունները պատրաստակամություն են հայտնել հովանավորելու համապատասխան օրենքի մշակման գործընթացը: Այնպես որ միակ պատենչը պատգամավորներին համոզելն է: Ասենք՝ այս ուղղությամբ իրավիճակն այնքան էլ անմխիթար չէ, որքան կարող է թվալ: Օրինագծին կողմ քվեարկողների թվում հայտնաբերեցինք մակամուսնավոր պատգամավորներից մեկին: Մտածեցինք՝ սխալ կոճակ է սեղմել: Պարզվեց՝ ոչ, ինչպես ինքը պարզաբանեց, քվեարկել է լիովին գիտակցված. «Կանանց շատ սիրում ու հարգում են և էլ պատճառով էլ կողմ են քվեարկում բոլոր այն օրինագծերին, որոնց վերնագրում հիշատակվում են»: Սրա համար էլ ենք շնորհակալ, գոնե հանդեպ կարիք չի լինի:

Քննարկում, որը Ազգային ժողովում այդպես էլ չկայացավ ...

Առողջ մրցակցությո՞ւն, թե՞ ասպետական գիջումներ

Սամվել Նիկոյան (ՀՀԿ խմբակցություն). համարում է, որ առողջ քաղաքական մրցակցությունը ասպետական գիջումներ կանանց նկատմամբ չի ենթադրում: Այլապես էլ ո՞ր է մնում սեռերի իրավահավասարության գաղափարը: «Երբ կին պատգամավորներին որպես արտոնություն բաժին հասան մեքենաներ, վարորդներ ու բենզին, նրանք դա ընդունեցին որպես ասպետական քայլ և ոչ ոք չասաց, թե դա տղամարդկանց իրավունքների ուսմահարում է: Չեն կարծում, որ գենդերային իրավահավասարությունը ենթադրում է, իբր տղամարդիկ մույն այդ քննարկման նկատմամբ ավելի քան գիջն կանանց իրենց տեղը քաղաքական դաշտում: Ես կտրականապես համաձայն չեմ այդ ձևին, թող պայքարեն հավասար հիմունքներով, քայլ առ քայլ հարթահարելով քաղաքական կարիերայի ողջ դժվարությունները, այլ ոչ թե քվեներով իրենց համար տեղ պահանջեն կուսակցություններում: Համաձայն եմ, որ երբ տղամարդը վատ է կատարում իր պարտականությունները, ասում են՝ Պողոս Պողոսյանը վատ պատգամավոր է, իսկ երբ նրա տեղում կին է, միանգամից ընդհանրացնում են կանայք քաղաքականության մեջ պիտանի չեն: Նման իրադրությունը, համոզված եմ, օրենքով չես շտկի, սա ժամանակի ու հասարակական գիտակցության փոփոխության հարց է, շտապելու կարիք չկա»:

Ընդհանրապես չքննարկելը սխալ է

Վահան Հովհաննիսյան, Աժ փոխնախագահ (ՀՀԿ խմբակցություն). քվեարկել է հօգուտ քննարկման, ինչպես նաև ողջ խմբակցությունը, քանի որ գենդերային հավասարությունը Սոցիալիստական ինտերնացիոնալի (որին անդամակցում է Դաշնակցությունը) պահանջներից մեկն է: «Լինում են նախաձեռնություններ, որոնց քննարկումը քաղաքական տեսանկյունից վտանգավոր է, սակայն այս օրինագիծը դրանցից չէ: Հնարավոր է, որ այս օրենքում ամեն ինչ չէ, որ ճիշտ է, սակայն այն ընդհանրապես քննարկելը, որովհետև մեզ դուր չի գալիս նրա հեղինակը, մեր ոճը չէ: Բացի այդ, պետք չէ մոռանալ՝ գենդերային առումով, մասնավորապես, քաղաքական ու վարչական պաշտոններում կանանց թվով, ԵԱՀԿ գեկույցներում մենք ներկայանում ենք ոչ այնքան հաճելի տեսքով»:

Պետք չէ ինձ գենդերը մատուցել միջազգայնացված ստանդարտներով

Ավվարդ Պետրոսյան (ՀՀԿ խմբակցություն). հանձնաժողովում հանդես է եկել հարակից գեկույցով և անհամաձայնություն հայտնել օրինագծի մոտեցումներին: Արդյունաբերության քվեարկել է այն օրակարգ ընդգրկելու օգտին: Ասում է, որ իրեն հաճախ են մեղադրում պահպանողականության մեջ և փորձում են պարտադրել միջազգային գենդերային ստանդարտներ: «Նայեք մեր իրականությանը՝ երիտասարդ աղջիկներն ու կանայք մարմնավաճառությամբ են զբաղված էմիրություններում և Թուրքիայում: Ու նրանք հիմնականում երևանից չեն, այլ գյուղերից, այսինքն՝ այն վայրերից, որ ապահովում են ժողովրդագրական աճը: Բայց այս խնդիրները չեն հուզում մեր հասարակական կազմակերպությունների մեծ մասին: Դրանք ավելի շատ զբաղված են կին պատգամավորների կամ նախարարների թվի աճին հետևելով, ինչն ինձ բացարձակապես չի հետաքրքրում: Այստեղից էլ՝ բամբասանքներն իմ մասին, թե իբր նստած է խորհրդարանում և չի ուզում, որ այնտեղ լինեն ուրիշները: Իսկ ինձ ավելի շատ մտահոգում են գյուղի կանանց խնդիրները, գործազրկությունը, սոցիալական այնպիսի հիվանդությունները, ինչպիսին են մարմնավաճառությունն ու թրաֆիքինգը: Կին պատգամավորների թվի մեծացմամբ դրանք չեն լուծվում»:

